

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31.07.1997, sp. zn. 3 Cdon 152/96, ECLI:CZ:NS:1997:3.CDON.152.1996.1

Číslo: 36/1998

Právní věta:

K bytu Ministerstva vnitra (§ 69 odst. 1 zákona č. 41/1964 Sb.*), který byl v roce 1990 přidělen jen jednomu z manželů, mohlo po 1. 1. 1992 existovat právo společného nájmu manžely jen za předpokladu, že k němu existovalo k 31. 12. 1991 právo společného užívání bytu manžely.

**) dříve platného*

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.07.1997

Spisová značka: 3 Cdon 152/96

Číslo rozhodnutí: 36

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Byt, Hospodaření s byty, Společný nájem bytu manžely

Předpisy: 41/1964 Sb. § 69 odst. 1 40/1964 Sb. § 871

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Praze svým rozsudkem potvrdil rozsudek Okresního soudu v Rakovníku ze 6. 12. 1993, kterým bylo žalované uloženo vyklidit ve výroku označený byt v R., a to do 15 dnů po zajištění přiměřeného náhradního bytu. Odvolací soud, ve shodě se soudem prvního stupně, vyšel ze zjištění, že v roce 1990, za trvání manželství účastníků, byl žalobci - jenž je stále policistou v aktivní službě - přidělen byt, který měl přechodný charakter služebního bytu. Oba soudy se shodly také v právním posouzení věci, které vyústilo v závěr, že k bytu nemohlo vzniknout právo společného nájmu, neboť ustanovení § 703 až 1708 o. z. nedopadají na přechodně služební byty (§ 8 zákona č. 102/1992 Sb.). Tento výklad je podle názoru odvolacího soudu podporován ustanovením § 709 o. z. (ve znění zákona č. 257/1994 Sb., jímž se mění a doplňuje občanský zákoník), které již nerozlišuje mezi trvale a přechodně služebními byty. Uvedené právní posouzení, totiž podaný výklad ustanovení § 709, § 871 odst. 4 o. z. a § 7 a § 8 zákona č. 102/1992 Sb., měl odvolací soud za zásadního významu a proti svému rozsudku připustil dovolání.

Proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, v němž uvedla dovolací důvody podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) a d) o. s. ř. Obsahově však dovolání míří pouze proti

právním závěrům vysloveným v rozsudku odvolacího soudu. Podle dovolání zavedla novela občanského zákoníku (zákon č. 509/1991 Sb.) účinná od 1. 1. 1992 (a v návaznosti na ni zákon č. 102/1992 Sb.) jednak kategorii bytů trvale služebních, jednak kategorii bytů přechodně služebních. Z ustanovení § 709 o. z. v tehdy platném znění pak jednoznačně vyplývalo, že ustanovení § 703 až § 708 o. z. neplatilo pouze pro byty trvale služební. Se zřetelem k tomu – uvádí se v dovolání – dnem 1. 1. 1992 vzniklo účastníkům právo společného nájmu manželů. Toto právo pak zaniklo trvalým opuštěním společné domácnosti žalobcem.

Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Protože přípustnost podaného dovolání je založena výlučně podle ustanovení § 238 odst. 2 písm. a) o. s. ř., tedy výrokem potvrzujícího rozsudku odvolacího soudu, platí, že dovolatelka je oprávněna napadnout dovoláním tento rozsudek pouze z důvodu uvedeného v ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř., totiž pro nesprávné právní posouzení věci. Tomuto požadavku dovolatelka vyhověla, neboť jiný důvod její dovolání neobsahuje, třebaže v dovolání označila i důvod podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. c) o. s. ř.

Ve smyslu ustanovení § 242 odst. 1 o. s. ř. posuzuje dovolací soud z úřední povinnosti vady řízení, vyjmenované v ustanovení § 237 o. s. ř., a jiné vady za podmínky, že měly za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Tyto vady nejsou dovolatelkou tvrzeny a ani z obsahu spisu se nepodávají. Jinak je dovolací soud vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak jej dovolatelka obsahově vymezila.

Protože dovolání je vybudováno na závěru opačném, než je ten, na kterém spočívá napadené rozhodnutí, je předmětem daného dovolacího důvodu otázka, zda je správný právní závěr odvolacího soudu, že účastníkům k dotčenému bytu nevzniklo právo společného nájmu. Dovolací soud je povinen – vázán dovolacím důvodem podle ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. – při zkoumání správnosti právního posouzení věci vycházet ze skutkových zjištění odvolacího soudu. Rozhodným je především zjištění, že žalobci byl byt přidělen za trvání manželství účastníků v roce 1990, a to podle ustanovení § 24 dříve platného zákona č. 41/1964 Sb., jako byt z bytového fondu Ministerstva vnitra ve smyslu ustanovení § 69 odst. 1 citovaného zákona. Vzhledem k tomu je posouzení toho, zda účastníkům k tomuto bytu svědčí právo společného nájmu, přímo závislé na vyřešení otázky, zda k tomuto bytu vzniklo účastníkům právo společného užívání bytu, totiž zda se v důsledku úpravy v přechodném ustanovení § 871 odst. 1 o. z. (s účinností od 1. 1. 1992) právo společného užívání bytu manžely (pokud vzniklo) změnilo na společný nájem.

Uvedené právní posouzení není závislé – jak mylně dovozoval i odvolací soud – na aplikaci ustanovení § 709, případně § 703 až § 708 o. z., nýbrž na aplikaci těch předpisů, které upravovaly otázky vzniku práva osobního užívání bytu v době rozhodné, totiž v roce 1990.

Závěr odvolacího soudu, že účastníkům k uvedenému bytu nevzniklo právo společného nájmu, je správný jen za předpokladu, že byt byl v době jeho přidělení žalobci bytem trvale určeným pro ubytování pracovníků organizace, jak byl definován v ustanovení § 7 dříve platné vyhlášky č. 45/1964 Sb. a k němuž se vztahovalo ustanovení § 182 občanského zákoníku ve znění před novelou provedenou zákonem č. 509/1991 Sb. Ustanovení § 182 o. z. totiž vskutku vylučovalo existenci práva společného užívání bytu manžely (§ 175 a násl. o. z.); právo manžela, kterému byt přidělen nebyl, bylo jen právem od uživatele odvozeným. Předpoklad v uvedené souvislosti vyslovený v dovolání, totiž, že dnem 1. 1. 1992 mohlo účastníkům vzniknout právo společného nájmu tzv. „dodatečně“, účinností zákona č. 102/1992 Sb., ačkoli podle předchozí úpravy nevzniklo právo společného užívání bytu manžely, je zjevně nesprávný. Posouzení toho, zda se podle ustanovení § 871 odst. 4 o. z. (ve

znění zákona č. 509/1991 Sb.) osobní užívání přeměnilo na chráněný nájem služebního bytu či na chráněný nájem, je v sledovaných souvislostech zcela irrelevantní. Nemělo proto významu zkoumání toho, jaký byt byl žalobci přidělen z hlediska vymezení uvedeného v ustanoveních § 7 a § 8 zákona č. 102/1992 Sb., nýbrž pouze posouzení toho, zda žalobci byl v roce 1990 přidělen byt „trvale určený k ubytování pracovníků organizace“, k němuž ve smyslu ustanovení § 182 o. z. v tehdy platném znění, nevzniklo právo společného užívání bytu manžely.

Byty Ministerstva vnitra, trvale určenými k ubytování pracovníků organizace, byly - vzhledem k ustanovení § 7 vyhlášky č. 45/1964 Sb. - jen byty uvedené v § 69 odst. 1 bod 1. zákona č. 41/1964 Sb. U těchto bytů byl vyloučen vznik práva společného užívání manžely. Naopak byty Ministerstva vnitra ve smyslu § 69 odst. 1 bod 2. zákona č. 41/1964 Sb. povahu bytů trvale určených pro ubytování pracovníků organizace již neměly a ustanovení § 182 o. z. v tehdejší znění na ně nedopadalo. Vznik práva společného užívání manžely k takovému bytu (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 3/1970 Sbírky soudních rozhodnutí) nebyl vyloučen.

Právní závěr odvolacího soudu, že dovolatelce nesvědčí právo společného nájmu, by proto mohl být shledán správným za předpokladu nepochybného zjištění, že byt přidělený žalobci byl bytem Ministerstva vnitra podle ustanovení § 69 odst. 1 bod 1. dříve platného zákona č. 41/1964 Sb. Takové zjištění však dovolacímu soudu není k dispozici, neboť soud prvního stupně odkázal na zprávu Policie České republiky, že „šlo o byt v bytovém fondu Ministerstva vnitra ve smyslu ustanovení § 69 odst. 1 (bod neuveden) zákona č. 41/1964 Sb.“, přičemž odvolací soud se omezil jen na konstatování, jež má ovšem charakter závěru právního, že uvedený byt má přechodný charakter služebního bytu.

Právní posouzení věci odvolacím soudem, které zkoumání charakteru bytu v době jeho přidělení pomíjí, je nutně právním posouzením neúplným a z toho důvodu i posouzením nesprávným. Jestliže není pochyb o tom, že toto nesprávné právní posouzení je pro výsledek sporu podstatné, pak rozsudek odvolacího soudu na něm ve smyslu ustanovení § 241 odst. 2 písm. d) o. s. ř. spočívá a dovolací důvod podle tohoto ustanovení dovolatelka uplatnila právem. Rozsudek odvolacího soudu tedy nemohl být posouzen jako správný (§ 243b odst. 1 o. s. ř.).

Protože nelze dospět k závěru, že dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu je správný, dovolání soud jej podle ustanovení § 243b odst. 1, 2 o. s. ř. zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.